

BIOTZ-BEGIETAN

XABIER LIZARDI

Legezko gordailua: SS-264-99

Opari:
Maite: bion aur, il ta bizien, oroiz

BIOTZ-BEGIETAN zatzaidate sortu:
biotzenago batzuek; besteak
betsein-betseñotan ... Biotz-gabe ta itsu,
nork, izan ere, bil olerti-loreak? ...

YAUN ERRUKIORRA

Amalaukoa. Egilleak gazteleraz idatzi,
eta gero berak euskeratua.

Txerrenek lardaskatuzko loidi iguingarrian
narras dut gogoa: zere iduriz sorturiko
anima garbia: zere eskuek yantziriko
soiñeko zuria... Yauna, ogen egin nuan!

Lor-atsekabe larriak sortu zitun nigan
ogenak; miñago baita, eztizkoa baiño.
Beldurrez ninduzun, Yauna, banekialako
tximist-ortzirien yabe zu zeundela goian.

Ta, zure zigorbidezko oiñaztarri larria
usterik, yo dizut begiz ortzia, izu-izuan...
Etzenidan, Yainko on orrek, eguzkia yaurti!
Etzenidan uka ere berorren argia!
Errukizko izpia zeneriodan, artean,
ezin-agortuzko Maitasun-Iturri bizi!

1917

Neke-sendalaria,
buru-argitzaillea,
lanaren saria...
Amestegi guria,
naigabeen azkaia,
nagian nausia.

Bitez agur nereak,
afalondun beintzat,
guztiak zuretzat.
Ta «aita-gure» bat ere
biyoa, zu asmatu
zinduanarentzat.

Baiña... Lasatu nadin
orain, «aita-gure»-ka
eraso baiño leen,
yaun zintzo orren baimenaz,
mordoka datozkidan
neurtitzok esaten...

Afaldu det oparo.
Betazalok, otoika,
eskatzen zaudate.
Aurrean zu, zabalik,
elurra ainbat zuria,
begiok zakuste.

Sartu ditzadan leenen
estalkiok azpitik,
dagokion neurritz;
oiñik irten eztaidan
gaberdian —oi baitu!—
lotsagabekeriz.

Apatx, orain! ... Biyoaz
oiñetakuok gora,
abea yo arte:
nere pozaren berri
auzo goi eta beekoak

ikasi bezate!

Txamarra kendu, bota
galtzok ere: ez atsedeen...
Orrenbeste neke! ...
Zuurragoak izanak
dituk ene guraso
Adan eta Ebe! ...

Noizbait! Gerturik nago.
«Aitaren» egin eta
yo dezadan murkil.
Bat, bi, hiru, lau ... aguro!
negu-gauaren otzak
ez nazan bertan il.

Orra barruan, yaunok,
maindire leun artean
bilduta, buru-oin.
Sarrerako otz-ikara,
baiñan, samurtu arte,
arren, pixkat itxoin.

Oraintxe, ba, muturra
zerbait atera daiket,
berriketa-yarrai.
Zu goratzen, maitea,
logurak autsi arte
ez dut ixildu nai.

Ai, nolako zoroak
gauetz kalerik-kale
ibil oi-diranak!
Arkiko aal-dituzte
asun miñez beterik
iñoiz beren oiak! ...

Atean aize latza
dabil, aserre ... Noski! :
oirik ezpaitauka...

Leioan txingor-otsa
da, neri loa, nonbait,
galerazi-billa.

Lan gaitza, gaitzik bada.
Ateko giro txarra
lotarako onena;
seaska ustu genduan
aur samur-azitxuon
llo-llo biguiñena.

Biar? ... Gogapen txarrok
urrun! Egun banari
gau bat darraikio
egiñaz atsartzeko,
ez eginkizunarren,
orde, kezkatzeko.

Ta ... irakurle maitea,
laburrerako oraintxe
berriketan nuzu...
Begiak itxi zaizkit,
burutzar au moteldu...
arnasa ... ba... kan... du...

... Ames dagit, basoan
il nauela, parreaz,
maitagarri batek,
ta, gozorik, illeta
abesten didatela
berreun milla lorek...

... Ames dagit nautela
tximirritek eortzi
abaraska baten,
ta illobia, lasaki
ia ixilka, ari naizela
parra-parra yaten...

... Ames ... Baiña, zer dantzut?
Irakurle guztiok
zurrungaka lorik?
Nere neurtzitzok orren

lo-erazle bizkorak
uste ez nun ziranik!

Beraz, gabon, gazteok...
Baiña ... nere buru au,
yas... ! nola burutu? ...
Oi-asmatzaillearen
onez agindutako
«Aita-gurea» aaztu!

Gizagaxoa ..., noski,
on-utsa bide-zanez,
zeruan aal-dago!
Nere «aita-gureen»
bearrik, beraz, ez du,
alegia, izango.

Gauzok ala dirala,
laga dezaket «aita-
gurea» biarko ...
Atean euri-otsa ...
aize-zotin luzeak ...
Agur ... Da ... gi ... dan lo ... o ... o ...

1919

MENDI-GAIÑA

Maite ditut gaillurrak
argiak ez beste ...
Ai, egaztia banintz
gaiñik-gain nenbilke!

Oi, udaberri-goizez
mendiaren gaillurra! ...
Oi, aren ametsezko
zorakortasuna! ...
Zein ezkutuzko indarrez,
zein atsedeen-egarriz,
zein gorago-yoranez
narakark igana? ...

Egiz, maitagarriak
dituk ire basotan? ...
egiz duk arnaskai bat
ezilkortzen duna? ...
egiz, eguzkiaren
leendabiziko muiñaz
sortzen duk zorunaren
lore ezezaguna? ...

Nik amestan bezela
ote-haiz, mendi-gaiña?
Goi-yauregiko mailla?
Gotzonen urbilgo? ...
Egiz, Yaungoikoaren
esku ta aunditasuna
ote-dituk or goitik
sumatzen bertago? ...

Ire goi urdiñaren
urre lanotsupean
beeko txikerkerion
azkaia balegok,
arren, adiskide urruna,
otoi, mendi maitea,
negar-aran beltz oni

kendu nazakiok!

Maite ditut gaillurrak
argiak ez beste ...
Ai, egaztia banintz
gaiñik-gain nenbilke!

1920

ZERU-AZPIA

Frantzeratik itzulia, mamiz.

(BESSE DE L.)

I

Esan amatxo: aingerutxoak
egoa urrezko badute,
zeru urdiñean urre-dirdira
nik nola ikusten ez-ote? ...

Parre gozo bat amak eginda,
aurrari ala diotsa:
—Beetik dakusgun urdiña zeru-
azpia baizik ezpaita.

—Ene, ba! ... azpia —mutillak dio—
orren ederra dalarik,
nolakoxea ote-da, gero,
zerua goi-alderditik! ...

II

Gautu zanean, ortzi zabala
bare-ozkarbi zegoen,
ta izar argien zillar-begiak
aurrari par-zegioten.

Aur-kezka oro amets eztitu
biur oi-diran garaian,
aurrak, amaren biotz-alboan,
berriro onela ziotsan:

—Zerua azpitik orren ederra
dalarik, amatxo maite,
ai nere poza, zeru-gainkia
ikustera aal-baningoke! ...

III

Aurraren naia zeruratu zan,
(alatsu otoitz garbia),
ta aingerutxoak eska zioten
Yaunari lagun berria.

Eguzkiaren urrezko yaia
berriro izeki zaneke,
begia itxirik zeukan aurtxoak
zeru-azpia iksuteko.

Seaska-aldean ama gaxoak
otoi-zegian, negarrez,
sema igoa baitzun, zeruko
goikia ikusi-bearrez.

1925

ALDAKERI

Maitezko ipui minkatza

I

Leioa. Kaiola, bertan.
Urrezko ariz lotuta, pozik, txoria:
ez margo, ez eztarria:
ederrik gaxoa nekez ezertan ...

Itzalgarri matsondoa.
Ikusgai, berriz, ibai, mendi, baso, zelai,
ta udaren urrea non-nai ...
Bazun zerk aska-zaletu gogoa!

Maaitiar zitun txolarre
biurriak, maiz; iñarak aiskide, berriz;
ta irraka yoan-etorritz,
illuntzeak ditun sorbeltzak ere.

Txolarreak diotsana:
«Oi, ene lagun gaxoa! Lotu-gaberik,
«eure mai gizen bera nik! ...
«Oi, zein maite dudan askatasuna! ...»

Iñarak: «Ene laguna,
«errukarri aiz; ezpaituk iñon kabirik
«ume laztanek beterik! ...
«Oi, zein maite dudan askatasuna! ...»

Sorbeltzak: «Ez duk biguna
«ire zoria; begitu nazak, emen-or,
«laister bai zabalak mozkor! ...
«Oi, zein maite dudan askatasuna! ...»

Txoriak: «Ez zuen ele
«maitekorrak, ez emendiko ikuskizunok ...
«iñork ez ezerk, lagunok,
«ezin naute egiñen askatu-zale».

Leiora, bat-batean, nor? ...
Eder-ametsik eziñena, aragituta!
Neskatxak: «Ega», dio, ta
kaiola zabalduz: «maiteñoa, ator» ...

Aren begikun gozoa! ...
Burni-tartetik giltzape beltzean sartzen,
askatasun-egunaren
urratzea ez dan bezelakoa...

Txoriaren poz-ikara! ...
Ur-ontzitzoan murgildu ta astinduz-gero,
maitetasunarren ero,
badoa dei-dion ao gorrira.

«Ega adi, maiteñoa, arin,
«neri biraka; eskuaz bainegok erne ...
«Laisterrago! Orrelaxe! Ene!
«Ukaldia yaurti, ta atzitu ezin!»

«Gaiztoa! Geldirik! Ator! ...
«Nerea aiz noizbait! Laztan bat: orain bestea;
«yan nai aut, ene maitea! ...
«Orra, gaurkoz, neri berreun musu zor...»

Leio-gaiñeko iñarari
ona zein oar zioskan, ezin obeak,
txolarre lotsagabeak,
biurki eragiñik begiari:

«Ikus dun ori, laguna? ...
«Ez din, orratik, orretzek yaso makala,
«ederrez ain motza dala ...»
(Zozoak beleari ... dakiguna).

II

Uda yoan da. Marduldu zaizka mordoak
matsondoari. Beiñola
—egari mozkorra— yo du kaiola
gazteenik ildako ostoak.

Agur, iñarok ... Ai, zuen kabi goxoa
berriz beterik daneko! ...
Ai, zeñen luze zuen urreneko
maitaldiaren beroa! ...

Egunak iges, ta goiz bat, zuriz yantzia,
dar-dar yaio zan ... Negua.
Zertan ago, gogo miñak puztua,
zer dala-ta itun, txoria? ...

Oar, baiña, non datorren ire maitea!
Ene! ... zerk, ordea, zimur
eragin ezpañei? ... Ene! ... nork lapur
begien irriparrea? ...

Leio-kaiolak zabaldtu ditu, bat-bana ...
Sartu du Neguak sudur
ozpeldu-zorrotza. Txoria, beldur,
ega da maiteagana...

Ai, aren esku, laztankor igaz izana.
Lore-orria arantz biur! ...
Leengoa ditekek, zakarki elur-
pera egotzi auena?

Negargarria! Leio-ostean itzalia
bizitz-bizitza uan garra! ...
Ire eguzkiaren illunabarra! ...
Betiko il argi guztia! ...

Ega, bai, ega! Oro zegok otz, bai bakar;
oro, bai, ene!, zuria! ...
Non yana, ta aterperik non, txoria,
billa arren adarrik-adar? ...

Gose-nekeak auldurik, elur-gaiñian
etzin da; ta arin, geldiak
deituta, gogapen negargarriak
egotzi zaizka taldean.

Iñoiz ikusi dezute tximirritarik,
iltzeko yausitakoan,
xomorroek yana nola dagoen
azkenak egin eziñik?

Bero gozoa! Yantoki alez betea!
Laztan eztiak goizean! ...
Agur, agur! ... Oi! Eriotz-aurrean
etsipenaren nekea!

Iñoiz kabirik egin-gabeko gaxoa!
Elurretan, or, txoria,
epelak ogetuta, ire kabia...
leenen bai azkenengoa! ...

Elur ta elur: elurra, eten-gabea:
illuntze beldurgarria! ...
Astindu nai ... Ega nai ... Ai, txoria!,
elurra beti soñean!

Aleak une, diardu, nagiz, Aldiak
yalkitzen artaburua ...
Agurea baita, dar-dar eskua,
logura, berriz, begiak ...

Il nai, ezin il ... Gauaren azkengabea!

Eguna? ... Bai, nekezkoa;

ur-esnea baiño motelagoa ...
Eguna noizbait, ordea!

Il-aurreko indar-ondarrak zuzpeltu? ... Beintzat
txoria leioruntz doa,
mozkorti —alatsu udazken-ostoa—
egun nekez yaioaz bat.

Mokoz bai egoz otoikor astindu ditu
leiarki lausoz beteak ...
Ai, beñere ezpalu zorigabeak
begiaZ laiñoa urratu!

Margoz, bikaina; eztarriz, abeslaria;
bigunki, barru gozoan,
zatarretsiaren kaiolatxoan,
lo dago beste txoria ...

Errukarria! Bein eta berriz, alena!
Nondiko gezi zorrotza
bat-batez eldu zaik egan, biotza
yosteko guztiz zuzena? ...

Leio-arrian yausi zan; lauso begiak,
zutiturik errotxoak:
beatzak biurri, zabal egoak,
arroturik egakiak...

1925

XABIERTXO'REN ERIOTZA

(Nire leenengo Xabiertxo'ren eriotz-
egunean: 1925'gko. Lotazillaren 24'g.)

I

Gabon-egun-goizean
Yaun Aita pozik
yaiki, ta aingerutxoak
orra non bildu ditun,
esanik:

Poztu, ene txikiok,
gaur, arratsean,
aurtxorik ederrena
yaiotzekoa baita
lurrean.

Apaindu, ta zoazte
guztiok beera
berri ona zabalduz,
zuen Yaungoikotxoa
gurtzera.

Zenbat zerate, baiña?
Bat, bi, iru, amar,
ogei, eun, milla ... Gutxi!
Yai ontako, geiago
nik bear!

Entzun: ega lurreko
seasketara,
ta aur zoragarrienak,
ene maiteok, bertan
aukera.

Masaillean laztan bat,

eztiz betea:
eskutik ar, ta abia ...
orrela ugalduz zuen
taldea.

Ta, lurbira guztia
egin-ondoren,
yaiez yantziz biotzok
bildu, iñularrerako,
Belenen.

Zalaparta bizian,
txalo yo ta yo,
Yainko zaarrari oro
baranoan egatu
zaizkio.

Ta, aruntz lagun-eginda
puska batean,
emen datoz berriro,
ega-iraulka pozaren
pozean.

Yaunaren baratzako
iturrietan
murgildu, ta ari dira
beren buruon eder-
lanetan.

Gertu-ta-gero, urrezko
txilibitoak
aoratu, ta abia
ziran, zabala arrotuz

egoak.

Non dira? ... Antxe, urdiñaren
sakonean,
ezer ez duzu ikusten
argizko auts-irakin-
antzean? ...

Noratsu? ... Iñon ez. Oro
leengoraturik,
begiak ez du yotzen
urdin baztergabea
besterik.

II

Gabon-egun-goizean,
seaskatxoan,
Xabiartxo gaxoa
gaitzak ito-zorian
zegoan.

—Zer duk, eguzki orrek,
gure ederrena?
Nork min egin, esaidak,
biotz biren zatirik
maitena? ...

Itxon! Ustez, arnasa
baretu zaio:
parre-antx gozo batek
ezpaintedoak argitu
dizkio...

—Iñoren itz emeak
entzuten ago,
geldi-geldirik eta

bular ez-tian baiño
pozago? ...

Ene! Beldur! Ez il, ez,
arren, txikia!
Ez yoan, gure poza,
ez, gure biziaren
argia!

Ene! Gure biotzon
erdibitzea!
Nekez arteraiñoan,
itotako negarra
lertzea! ...

Ene! Amen begien
negar-obiak
ondoa yo-ezinak
egin ote-ditu Yaun
aundiak? ...

Bular yoritik ez aut,
ene!, ikusiko
zalapartan edaten,
gosea aserik baituk
betiko! ...

Eguzkiak inguma
bezin maitea;
ala, maiteminduak,
maite-etzpainek ukitu
lorea! ...

Igan ipiñitako
amesak, baiña,
auskorak ote-ziran,
inguma ta loreak

ez aiña? ...

III

—Berandu? —Bai, maitea;
illuntzea den ...
Atsekabeak ez din
astiaren neurtzea
yakiten.

—Ixo ... Nortzu ditezkek
atarikuok? ...
Nor zetorkek, algaraz,
miñagotzera gure
malkuok?

(Ataritik)

Etxeko-andre ona:
kantatzerik nai?
yaiotzadunak gera,
begirunez beteak
zure zai ...

—Nortzuk dituk? ... Esaiek
alde-egiteko!
—Gorritz argitutako
yaiotzaz, dun sorta bat
mutiko ...

(Ataritik)

*Etxeko-andre ona:
kantatzerik nai?
Belen-zaleak gera,
sari-ustez beteak
zure zai ...*

—Biyoaz! —Ez, maitea;
begira zaien...
Gurea iñoiz, azita,
oiek bezela ibiltze
aal-uken!

(Ataritik)

*Etxeko-andre ona:
abesterik nai?
Gabon-zaleak gera,
ezin-etsiz beteak
zure zai...*

—Zuzen diok. Aur Onak
onetsi bitza!
Sartu, muttil ederrok,
seaska-alderaturik
yaiotza.

Sartu, ta yo, beldurrik
gabe. Gaxoa
lotan dezute, baiñan
otsak astindu-gaitza
du loa ...

Yo, bai, gaur baita Aur Ona
yaiotzekoa!
Yaiki, biotz autsia,
pozezko yaia baituk
gaurkoa!

Yaiki, gure maiteena
Belenen baita,
ortzi izartuan zear
ego bigun arroek
bultzata! ...

Oska baitago, urrezko
txilibitoaz,
zeuen Gabon-abesti
berberok Belenen
yo ta yoaz!

Yo, bai, maiteñoaren
oroiz, muttilok.
Gurtu gatzaion Yainko
aurtxoari biziok
eta illok ...

Aintza goian Yaunari
askigabea;
ta, bere naia ontzat
etsitako lurtarroi ...
pakea!

NESKATX URDIN-YANTZIA

Udaberri, uste-ezik,
arki dut basoan.
Neskatxa da, ta urdiñez
yantzita ziyoan.
Urdiña yazkia, ta
begia areago:
alakorik itsaso
barean ez dago.
Begi eder-goseok,
ase zakidate!,
iñon ezpaiditake
ederrik, au beste.
Mamia du naasian
oretua, iñolaz,
Loreil-laiño goiztar ta
marrubi-odolaz.
Arbazta igarrarena
bezin su zolia
Egun'ek biztu dio
yorik illedia.

Aren oiñek ikutzen
ote dute lurra?
Ezetz diot: ezpaita
melgetu belarra.

Billuzik zan basoa
negu-ondarrear,
neskatx urdin yantzia
bertara danean.
Zebilela, ats epel bat,
usaiez yoria,
dama; ta adar beltzetan
erne da bizia.
Orriz-orri yazten da
basoa, gozoro ...
Bakan-bakanka, leenen ...
Sarri-sarri, gero.
Eguzki itzulberriak
(maitari goiztarrak)
munkatu du basoa,
(munkatu senarrak) ...
Emazte ezkonberria

dala uste basoa...
Aren dardar emea ...
Aren par gozoa!
Ustez, buru gainean
gaua dut, argia,
amaika izar urdiñen
dirdirak yosia ...
Ustez, ur orlegiak
nituan oiñean,
izarrok ziralarik
islatzen urean ...
gezur amesgarria,
lillurak sortua!
Goien urdiña nuan,
ostoak xeetua;
beean, berriz, urrezko
yarioz argiak
belarrean oi-ditun
begibil zoliak.
Marmarra dabil goien,
ezin daikezuna
ots ezti dan igerri,
ala ixiltasuna.
Bat-batez, eun txoriek
eztarriak eten,
ta aberaski zabala
bitxiz yantzi zuten ...

Egun-eunez yantzia
berrikusi-naiez,
bira ditut begiak,
bira, baiña ... iñon ez!
Non da, non da sorgiña,
basoak maitea?
Begiaz dut, alperrik,
yo aren bidea.
Yoana zan ... Yoana,
neri, biotzean,
kezka beldur-eztia
yosi-ondorean ...
Maitetasun-azia:
ene udaberria:
neskatx-tankerakoa
ta urdiñez yantzia! ...

BULTZI-LEIOTIK

Oi, lu, oi lur!
Oi, ene lur nerea! ...
oi, goiz eme,
parre gozoz ernea! ...

Arto musker,
mendi, baserri zaarrak;
ale gorriz
abaildutako sagarrak:

oro laño
mee batek estalia,
urrez oro
eguzkiak yantzia ...

Nekazari,
gizandi bat iduri
soroan zut:
beyondeizula zuri! ...

Zure bazter,
gurazko aberria,
doa zoro
ta (bertan ni) bultzia ...

Oi, ene lur,
baninduzu zerea,
zu landu, ta zure
sariz asea! ...

Baiñan ... ezin:
beeko bear goriak
narama ... Agur
soro, sagar, mendiak! ...

1929 - Dagonilla.

PARIS'KO TXOLARREA

Txalarretxo, txolarre,
Paris-erdikoa:
Bourse ko iskanbilla
(gizon zoro batzarre)
ez ote naikoa
i izutzeko, axolakabe biribilla?

Farol itzali baten
txapel-gaillurrera
etorri aiz xuxen
apur ostu bat yaten:
batetik bestera,
txapelaren muturrak arin dituk gaintzen.

Salto banakin, begi
ernaiak lurrera:
ez aiz i makala:
begiraldi luzeegi
gabe, baator beera:
ez, alearen orde, yasotzera azala.

Kafetxean bainago
astiaren yabe,
zer egin oberik,
(ezer ez gogarago)
muiñak urtu gabe,
zerbait, alarik ere, gogo-yolas baizik?

Leioak lauso dira,
eguraldiaren
antzo. Barreanean,
giroaren arira,
loxustak egiten
morroi mantal-zuriak daude bazterrean.

Begira, beetik gora,
berriz txolarrea.
Keiñuka begiak,
irentsi du, gerora
luzatzeka, alea.
Esku - (?) - peko guri bat boteaz ... an'tziak!

Paris'ko txolarrea:
zertan aiz berezi
nere erriko batez?
Azalez, soin-arrea;
barrenez, biurri;
kideago zaitezten ... eztakik prantsesez!

Kanpantorre xaarrean
bata bezin lasai,
bestea da maiztar
Tuileri goitarrean.
Egingo nuke, bai,
angoa lotsa ezetz onuntza banekar.

Nun-naitar izan-miñez,
ostera, gizona
bai txori baldarra!
Alegiñak eginez
bebil andik onaa:
etxez kanpora beti duk baserritarra.

Labur: nere burua
Paris'en ikusiz
ain lotu ta arlote,
otoi nizun zerua,
zeatz adiraziz
gizon baiño naiago nukela txolarre.

1930

OTARTXO UTSA

(Alaba bakar zuenari,
aita-alargunak).

Zumezko otartxoa,
bazterrean utsik...
Noizdanik, gaixoa,
ez duzu lorerik?

Udaberriero
baizenkustan ikus
lore-ontzi naro,
zergatik gaur ain uts? ...

Mendian ari da
kukua kantari;
Basoa ta Itzala
elkarren maitari;

mitxeletak, ilkor-
ezik beren ustez,
badabiltza an ta or
lur apaindu gainez...

Zumezko otarñoa:
udaberria izan
ta, nola, gaixoa,
zaude baxterrean? ...

Yun baita, betiko
yun, aitaren poza!
Loreak biltzeko
ez izaki gauza!

Beso biguin aiek
gogortu baitziran,
ta itzali begiek
gau etengabeen! ...

Zumezko otartxoa,
erraidazu, arren,
uts duzun ondoa.
Ez ote, bederen,

loreño bat aaztu
zure sabelean,
aita dadin poztu
bere negarrear?

Ondar ximelenik
gabe zen otarra ...
Yaso dut geldirik ...
Ari dut negarra ...

Geroztik, iñoizka,
urbiltzen natzaio;
begira nagoka,
begira, luzaro ...

Ta sarri (gogoan
iduritu bizi)
lore bat, ondoan,
eginik du mami.

Lore bat, gorria,
mardul, eze, beti;
erts-ezin zauria
odolezko iduri ...

Oroitzezko lore,
laztan biotzeko,
itzali den nere
izarrarentzako.

1930

AGUR!

Adiskide kuttun, lagun zorigabe,
azpildu-gabeko biotzaren yabe,
onerako zabal, ederrak su-bera:
atorkit, Onuzki, gaur oroimenera!

Elkar-ordaiñaren ezti berdiñaka
bein ta berriz uka maitasunak baitik,
t'ez eskein bizitzak beazuna baizik
(ala baita mikatz sagar bat elduka),
aldegina aiz urrun, lagun biotz-bera,
adi-mugaz aruntz-erbeste itzalera.

Adiskide laztan, eun bider gaxoa:
gogapenak elkar bil-ari meeñoa
beñola zaik eten ... Adi-yauregia!:
yabe dituk, geroz, gaua ta naasia.

Irudimena uan giarra, yoria;
baiñan, ega-baldar baitabil txoria
lurrera-bearka zauri doanean,
orren antzo zian ark oi, maizenean.
Odol eri batek ezetua iduri,
beltz-ikusbera uan, izukoi, urduri...

Gaberik gabeen-gaupean bai'ago;
gaztetzaro-ogitik yakide ninduken
onen onginaia ezpaituk siñisten;
ai, nik aal-banezaik, nik aal (eztiago
loak ar-basoan illargia baiño)
ene oiu au sar biotz illeraino!

Ene oiu au sar ta biotza biztu,
ia itzal-yauregian giz-argia izetu!

Ezin aal-baledi, Yaun errukiorra,
barkatu zaiozu zizukean zorra;
ta Argi-Aberrian ikus aal-nezake
lauso-eziñezko adiaren yabe;

ta aal-bezat, Yaun, otoi, besarka negarrez,
beste iñon ez ainbat negarra dan emez!

1930

BIOTZEAN MIN DUT
ILLETA - ERESI)

(Amona zanaren
eortz-egunean).

Biotzean min dut, min etsia,
negar ixilla darion miña.
Amonatxo bat nun: gaur, enarak
etorri-garaiez, aldegiña.

Eguzkirik ez dute
leiotan zapiak;
aur-yolasik ez dago
gaur zure kalean.
Odeiek lits urratu;
itsasoak orro.
Gizadi bat geldirik;
gero, bat-batean:

Ots!
Ots!
bizion oiñok ...

Errezka bi gizonen
argizai oriak;
gorputza lau billobok;
atzetik andreak.
Ai, ene lor arin au
zein dudan larria!
besoek ez lan arren,
biotzak nekeak ...

Ots!
Ots!
bizion oiñok ...

Mendea ia betea,
ta ain illaun, gorputz haar!
Bezak gogoia goien
i bezin ariña,
ta bezat nik nerea,
dei nazatenean,
ezin-itza-Argiruntz

egatzeko diña!

Ots!

Ots!

bizion oiñok ...

Orain larogei urte,
kale poz-gabeok
eguzkiak zitun ta
zure aur-yolasak
alaitzen. Gaur, arriak
ere baitira itzal ...
nork lekuskez, ikusi,
urte urdin igesak!

Ots!

Ots!

bizion oiñok ...

Egun zaarrak yoan ta
berriak etorri,
gaur poz biar oiñaze,
noiz burni noiz zillar,
zenbaitek ondamendi
baituten katea
lore-sorta bekizu
goi-muñoak zear!

Ots!

Ots!

bizion oiñok ...

Bat-batean eten da
bizion ots ori.
Gorputza laga dugu
nunbait. Al-dakit-nun!
Bultza naute barrura ...
ñir-ñir aunitz argi ...
ordia-antzo sar nazu,
begi-lauso ta urgun.

Ots!

Ots!

enegan, biotz!

Amonatxo! Bakarrik
zagoku atean,
otz ta gogor, entzuten
zure azken-Meza!
Zerraldo-olen artetik
(negu-gaua iduri)
ez al-datortzu, uluka,
aize erruki-eza?

Ots!
Ots!
enegan, biotz!

Begiok ero ditut,
norani doazkit;
dantza naasi bat dabilt
irudimenean.
Goruntz egik, biotza:
otoika lasa adi!
Ixilla sor badadi
ire barrenean!

Ots!
Ots!
enegan, biotz ...

Ordu bete luzea
igaro zan. Noizbait,
berriro lor illauna
besoek ... Urrena,
muño baten gaiñean
uri ixil bat arki ...
Poz-oiñaze-kateak
emen dik etena.

Ots!
Ots!
bizion oiñok ...

Ol bat yaso ta ikusi
dut musu ximela:

parre-antxa, bizirik
balirau bezela:

(Ots!
Ots!
ler adi, biotz!)

ordun, ixar bat biztu
du nere gau beltzak.
Begioi malko ixil bat
dardarka darite.
Noizbait itxaro-kabi
biur dan biotzak:

(Ots!
ots!
yauzika, biotz!)

«Agur! (oiuka dio)
«gorputz ximur maite!
«Agur, amonatxoa!
«Egun Aundirarte! ...»

Biotzean min dut, min etsia,
zotiñik-gabeko negar-miña.
Alatsu txoriak, uda-ondo,
negua du galazi-eziña.

1930

ZUAITZ ETZANA

Zuaitz bat, urtezua, lurrera botea ...
Zaarra izanagatik bazun ark osasun betea!
Ondoan orra agiri, zornak ezotua,
aizkora ankerraren ebaki sarri-berritua.

Erorkoa bigundu-bearrez autsiak,
adarretarik zenbait lur urratuan yosiak.
Goruntz, luze-luzerik, gaiñerontzekoak,
otoi erruki bekiela zeruko Yainkoak.

Zuaitz lagunak begira agozkit ixilik,
erroak dardarati, adaburua geldirik.
Lurra naigabez zegok, aizea zinkuruz;
txoriak urrun aldegiñik, izuaren izuz.

Arbaso pakezale agurgarri orrek
iñorentzat onginaia besterik izan ez dek.
Betidanik, eskale labur, emale eder:
ire bizi guztian, txarkeri bat al-duk ager?

Eskatu? ... Aizeari, laztan bat oxkiro.
Txoriari, kanta zezala goizetan eztiro.
Andre lurrari, zertxo? Ezegai-ttando bat.
Zer-eskaturik ez uan, soilki ... gizonarentzat.

Eman, ordea? ... Txoriari, abaroa;
aize adiskideari, ots ezirik nun-yoa;
lurrari, bustibide ta zimarkigaia;
ar berberak arki ditek igan babes alaia.

Ta gizonari? ... Geien orretzek iri zor:
ari ainbat ik emanik etzegok iñun iñor.
Ire itzala, ire egurra, ire edergarria,
ta arnaririk artu-ala, gizonaren zatia.

Azpian duk ikusi aren gorabera:
aurtzaroan yolasti, mutilletan amets-bera;
lan-izerdiak eta ondo-atsedena;
ille-urdintze ta aguretzea; ta azkenik ... azkena.

Bitartean, zuraren biribilkietan,
ainbat mende esku sendoaz idazten iardukan.
Amaika aldiz lurpera gizonak gizonak ...

Zuaitza bizkor beti ere zedukan Yaun onak.

Izadiari zizkiok kendu-alak ken ...
Aren irentsi-bearra ez dik ezerk asetzen.
Larreko zezena, oianeko basauntza,
odeietako txoriak ... Oro gizonak eiza ...

Azkenik, beartu duk zuaitz zaarraz ere,
yauregi bat eraikitzeke zutikako ta abe ...
Belarpeko txuloa kilkerak bai eder,
baña gizontxo —alegia!— ez izaki kilker.

Ta an datorkit beñola, eskuan aizkorez:
zitalak nai au eratxi, burruka koldar-bidez!
Ark yo ta ik ezin baituk burua geriza,
amildu aiz goitik, atereaz lertu-ots gaitza.

Idiak or. Kate bat lotu dik itzaiak.
Zerrak, ozen, urrundik, irrika dizkik erraiak ...

Lurra ta biok elkarri munda zaudate:
ain adiskide zaarrek azken-agurra bai neke!

Ba'aramakete, eraman!, zuaitz eroria ...
Errukia garaituz, betor nerekoikeria.
Ba'aramakete, eraman!, bestela, mendia
ezpainikek geiago begiaren pozgarria.

1930

URTE-GIROAK ENE BEGIAN

I - BIZIA LO

Otsail-erdi

Egur ezearen kea
goiak du kolore:
egunaren atariruntz
zauri bat, gordiña,
odol-bearrean urre.
Sakoneko laiñoz gora
tontorrak elurrez:
itsasoa iduri,
ametsezko ontziez.

Bide-ertzean, ez marrubi
ez belar gizenik.
Otalorea, bakanka,
goitzo karraxika,
Udaberriari deika.
Or pago bat, lerden-aski,
igazko apaingarriak
(gaur orbel gorriak)
oso yaregin nai-ezik,
nola baituten oi
neskazar ezin-etsiak.
Ostobakandu-sasian
kabi bat, uts, urratua ...
Arru-beetik errekak ots,
euriteak bulartua ...

Basora naiz. An-or,
goldiozko ogean,
yoan-elurte gaitzaren
ondarrak nabari;
kavidun usoak, ala
emazte zuurraren
zapiak iduri.
Aritzak, eundaka,
aier zazkio goiari,
argi-leenenkia
egarri baitute,
arako urrezko zauria
izanik iturri.
Orregatik daude
luze-luze egiñik,

artean oiñak illunik,
azken-arbazta-begiez
udaberrirako
ornitzen biziez.

O, zein aizen eder loa:
eriotzaren anaitzakoa:
bizitzazko urloa! ...

1930

II - SAGAR-LORE

Loreil-bete

Anitz egunez, ez gera alaitu
lurtarrok. Goien sar egin baitu
Euri'k Eguzki giltzapean;
yaun orail eder, legorteen aita,
katez loturik egona baita
odei bustien sabelean.

Gaur, orra agiri, tarteka, urdiña ...
Sor zait barruan larrera-miña;
ta, aspaldi ez-ta, mendi-aldi.
Bete ditzadan argiz begiok;
eten zain-giar lotuegiok;
bularra asetuz noan geldi.

Badut zalantza zein giro izaki;
otzaren aala danentz ebaki;
ikus ez baitut Udaberri ...
Baiña, bat-batez, gain-beera, maldan,
moltso zuri bat ... Elur ez al-dan,
loreak ote ... aal igerri!

Ari beltz oker naasi sareak
eundaka atzitu ditu ... loreak?
elur-malutak?, mitxeletak? ...
Itxon: txori bat, zear, egaka
dabil, kabigai-lorrez, esaka:
—Gaur dira gure maite-bestak!

Sagasti berri, sagasti zuri,
inguma-atsegintokia iduri,
elurte arian geldia!
Ezin urtuzko txingor ugari,
azpi gizenean duk nabari
zelai-bitxizko lorea ...

Zertan udalen dan igertzeko
begi bear diot bide-ertzeko
pago pertxenta gazteari,
ta ikus orbelez dan erantzia
ta apaingarri berriez yantzia,
baso zabalen aitzindari?

Zertan bear dut yakin Itzala,
pagadiaren ume yaukala,

neska-kozkortzen ari al-dan? ...
Kilker olerkari arloteak
neurtiz ozenak ditun boteak
lurrezko yauregi-atean? ...

Bego tximirriten egaketa;
beude marrubi-loreak, eta
irusta-sailla ere bego:
dantzari-talde, *Bacco*'tiarrak,
naaspil zoroan zuti-baldarrak,
esku goituan ontzia ardo ...

Ene begiok, ez so besteri:
bide-ertz onetan nadin eseri,
iri begira, sagastia ...
Sagasti gazte, sagasti zuri,
inguma-atsegintokia iduri,
elurte arian geldia!

Txuriaz naasi, pipil gurien,
ler-gabe lore zabal-zorien
gorrixka, nabari duk sarri,
odol-tantoak antzo ... Begira:
erditze baten aztarnak dira:
Bizi-erditze zoragarri!

Ibil, txoriok, ta kanta alaiki.
Negu agurea illada, baiki,
lurra soil baitago elurrez:
oro dezaken esku naroak
erein baititu zuaitz-soroak
ogi berriaren apurrez ...

Bekit iretzat oi u alai au,
sagasti, iretzat; bereizki bai'au
yaiez yantzi zorna berriak!
Bizitza duk agiri garretan ...
Bizitza, ler-berri, adarretan ...
Igan dik sort-ogea Udaberriak!

III - BASO ITZAL

Uzta-uzta

Urrun duk, sagasti berri, lorea.
Arizti, urrunago elurtea.

Gaillurrera igoa dugu Iguzkia,
nondik yaurtiko zutago gezia.
Begi-ogeak nork sakon-askiak
gaiñez ez dakien aren argiak?

Uda! Mendiak i au eguerdi,
ta urrezko opor-aro, ta abaro-adi ...

Gurdibide bakan-ibil ertzetan
masusta-sasia dago loretan.
Ango kixkalbearra! Ango marmarra!
Ego-begi izaki ta, aizeak garra:
irakin diraki, beroz ezezik
erleen egoek yo ta naasirik ...

Arru-beetik ez dator gaur ur-otsik ...

Txoriak abaroetan ixilik,
goiz-yardun bakarrez etsi baitute.

Egonean daude zuaitzak ere ...
Sagarrak eskuan ditu igaliak
Eguzki erregeri eskeñiak:
geldiak gizendu, egonak goza,
nagiak noizpait yalkiaraz bitza ...

Beroak zapalduta datza oro:
bizidun, landare, aitz eta soro.
Muskerra ta artoa dagotzu soilki
eguzki gorritan ezin izerdi.

Neguz untzi lirain, laiño-gaiñean,
Txindoki, orain agokit aurrean,

goriak astundu-tantai arrizko,
beeari iñoiz baiño errotuago.

Beste erpin musker bat or baita agiri,
maldan-gora zaizka zuaitzak geldi:
oker, ats-estuka, lurrari itsatsi-
mendizale makal unatu iduri.

Zigor ontaz, Uda, ba'al-duk aterpe?
Ara zuzen nazak, luzatu gabe!

Leioak itxitako yauregia
basoak iduri. Lo nagusia.
Baiña, badu norbait —zoragarria—
bidazti-zai eder: bai, alegia!
Begira non dedan, aterpean zain,
gorputza sotilla, betartea arrai.

Itzal!, Baso'ren ume jaukal,
xaloagrik ezin aal:
beltxeran, begi bai azal:

Itzal! ...

Itzal! ...

Sar naun geldixe, taupaka biotza.
Ar maitez, otoi, lerregin-arrotza ...
Oial illaun batez legortu didan
bekokia. Gero, aldamenean
atzaidan eseri, andereño otxan,
ta, ai, zein gozon gauden, aopekotan! ...

Atsedenaren eliz, zutoiz bete,
osto-pillo ta izar izunak abe:
ta i bertan oianeko yaupaleme ...

Gure inguru lurra lurrun-yario,
urre urtuzko yasak baitaragio.
Euri gori ortaz basoa aterri.
Gauden , bada, maite, basoan geldi.

Zuaitz-tartetandiko urre nabarra
bezagun udaren bitxi bakarra.
Begoz emendik ate ire ederkiak;
ar bitzate besteek laztan goriak.
Nik ireak naiago, oianeko Itzal,
ezpaitiñe egiten odola kixkal ...

Uda! Gar zoragarri, suzko itsaso:
untzi geriza untan nai aut igaro ...

1930

IV - ONDAR GORRI

Azaro-leena

Uda —suzko itsaso— baitut ibilli
gerizpe atsegin bat nuela untzi,
ondoaz legorra yo dit emeki:
ondarreta bat du, soil eta gorri.

(Itsasoak bai baitu, urrun-ertzean,
urre gorizko bide-goenean,
legor bat —odol-uts iñularrean—
Eguzki nondik sar atsedenean ...)

Aingura bota dut Arratsaldean:
oiña dut ezarri Udazkenean ...

Berriro igo nauzu ene mendira,
oroigarri zaarrei maitez begira ...
Andre Lurrak yaulki ditu igaliak;
zurbil dauka arpegia, itzal begiak.

Gurdibide bakan-ibil ertzetan
untza dago oraindik, nagi, loretan.
Or-emenka, lore zimel gaiñetan,
ingumak ari, gozo-miazketan ...
Mitxeleta gorri, zarpil egoak:
maitatzeka atsotu diranetakoak.

Kemenak uts-eta nekez bainoa,
zalantza dut zaartu naizelakoa ...
Udazkenak aulagotzen dit atsa,
orbelak ozenagotzen oin-otsa,
aldapak larriagotzen biotza ...
Leenetan ez bezin autsia natza.

Arru-beera itzuli nago. Ixurkia
basoz ta garoz yantzia:
noizbait orlegi, gaur nabar basoa;
tarteka gorri garoa.
Beste gain erpin bat bazan agiri
leen eze: gaur burni-meatz iduri.
Lurraren azala erdoitua da,
ala dut odola begietara ...?

Aizea dabil, busti setatia:
lurrari daragio ots negartia.
Larreko xomorro ozenen zantzurik
ez da iñon. Aspaldidanik
ixil zen olerkari yaun Kilkerra:
aixtian, alper eder den Txixarra.

Ta zuek, nora, txoriok, saldoka
zoazte, iraduz urundu-bearka?
Adiskide Urretxindor il zaizute,
ta aren ilkizunetara
—egoak ikara—
berandu-beldurrak al-zaramate?

Oi, zein da ituna
beera-bear hau!
Nik ez nai eguna
biurtzerik gau!

Giroen argia galtzerakoan
leen-oiartzuna dut ozen gogoan.
Iru giro izanok, nik dei ta atozte;
nork-zeren saria ekardazute:
betak itxaro, besteak berbizte;
irugarrenak bizitza-indar bete.
oro bear zaitute ene biotzak,
Leen-min baidamada neurtitz zaarren otsak!

(Negu)

Ikus bezat, Yauna, bein ta berriro,
otalore eziñegona ...

(Udaberri)

Bekusat sagasti gazte elurgiro,
udalen-sortoge dana.
Ikus bitzat arako irusta-saillak
eskuan ditutela ardo-txanbillak.
Entzun bezat iñoizko olerkaria,
zelaietan baitzun lur-yauregia ...

(Uda)

Yainko-muño-gaiñetara baiño leen,
(ederra baita bizia!)

urrezko itsaso bebilt urduria,
Itzal dudala laguntzaille lerdan.

(Udazken)

Ta udazken-atsarreko goiz batean
esnatu nadi Yainkozko Betean!

1930

EUSKO-BIDAZTIARENA

*Unamuno'tar Mikel, jaun
argiari, gure ausardi gorriaz
yabetu dadin.*

Heuskara, ialgi adi kanpora!
Heuskara, habil mundu guzira!
(Etxepare'k, orain laureuntsu urte).

BIDAZTIAR-DEI

Aberriaren abots eztia,
gogamenaren ezkon xuria:
ekatzan esku guria,
atorkit geldi-geldia,
uztagun, aldikoz, Euskalerria.

LARRE-LORE

Eder aunagu, mintzo yoria,
eder, benetan, garoz yantzia:
larre-loretik eztia,
basotik euskal-mamia,
laister sortzen aal-duk, Olerkaria!

Ta, ala Yaunaren gogo baledi
nik gogo dudan bezin gartsuki,
euskotar azal ta mami,
gure erriaren olerki
garaia, norbaitek lenbait-leen begi!

ORO-MINTZO

Baiña nik, izkuntza larrekoa,
nai aunat ere noranaikoa:
yakite-egoek igoa;
soiña zaar, berri gogoa;
azal orizta, muin betirakoa.

AMETS-BIDEETAN BARNA

Ez adi beldur, nere Maiteder:
baserriz landa nai aunat ager-
arazi, bazterrik-bazter,
arroki; ezpaitun ezer
lurbiran ederrik i bezain eder!

Gogamenaren ezkon ez-antzu,
eztei-ondoko bide diñagu.
Otoi, Yauna, ibilgo-buru,
maitasun-edermin-zitu,
aur begi-argirik anitz bekargu.

Itxaso bare, zelai urdiña,
muga-biribil, belar-berdiña:
goizaldea duk sorgiña!
Dirdaiez ikus egiña
mende-neurle dugun kurpil ariña ...

Iguzkipean ugartedia ...
Ur zabalean oial zuria ...
Zuaitz arrotzen azpia,
eun oztiñek itzalia!
Or bide-zetzan Gerbault bakartia ...

Lekaro zabal lurraren gerri,
ondardi kixka erioгарri:
bidazti-begiek sarri
aidean baso ta iturri:
bertaraiñokoan ondarra gorri!

Dagigun arraun Izotz-errira,
zaarren aztarrik danentz begira:
amaika yoan ta bira
egiñik igaz baitira,
eskuan arpoia, soñean zira!

Legorra zuri, beltz itsasoa:
izotz bat untzi gure ibilgoa ...
Bakarte yaungoikozkoa!
Xoil, egazti bat diyoa

odeien senide, zabal egoa ...

Kanta ditzagun ango gau luze,
ango illun-nabar su gorritz bete;
gizonek elurra aterpe;
lurralde gizenik gabe;
gure Euskalerriaz ain guziz beste!

Iri nagusia, giza-erlauntza:
zorapenezko aruntz-onuntza,
sumabearra, yakintza,
sal-eros ekurugaitza,
gure elkar-indarrak itzuli bitza!

Ortzi oro ta egute oro
yaso, ikus-ala, ta abes gozoro ...
Apaindu zernaitarako:
agi gai adierazteko
gizaki guzien alderdi ta asmo.

GURENTZA

Ta, beeko gaiok agor-ezkeroz,
Iguzki'k ezin urtuzko egoz
(Ikar'ek ez bezelakoz)
goazeman zerura igoz,
izar urdiñetaraiñoako asmoz!

ASABA ZAAREN BARATZA

Barrena'tar Polikarpa, adiskide
min ta abertzale yatorrari, biotzez.

I - Atarian

Asaba zaaren baratza,
untzadun ormek esia,
eguzkiak leen maitea ...
Otzaldi zoro baten itzuli,
yoka nagokik atea.

Yoka nagokik atea,
ate gorri zurezkoa,
euri zaarrek usteldua;
marraskilloek bide biurri
dirdaitsuez apaindua.

Bai-bainun amona xaar bat
zazpi begiko baratzai;
deadarkari yaioa
marrubi-lapur nenkusanetan ...
Bizi ote-dut gaxoa?

II - Sarrera

Sar eta ... zuaitz yantziak.
Urrats bat egin, ta ... adar uts.
Oroipen-txoriez zeuden
beterik: ni ikus ta, bat-batean,
egoei eragin ziten.

Nigana datoz, naasian ...
Adiskide min-maiteak!
Barru-muiñeko gauean,
su itzalitzako zaarra gar gorri
dbil da biur-naiean.

Belar gaiztoak yan ditu
nire bidexka izkutuak ...
Ale bakanak dakartzi

bide gaiñeko maastiak, eta
ortziak peitu du iguzki.

Urte yoanen zitala!
Zuek zarpildu-itzalia
leenera nork lekardake?
Zabal-naroa nuen baratza,
gaur ain estu, gaur ain gabe!

III - Leena

Baratz-erdian dut arki
amona: alderoka dator,
begi galduak nora-nai ...
Eriotzak dakar besalagun,
bere buruz ezpaita gai.

Amona, zatozkit, otoit:
billoba laztan ezazu,
esan zadazu «billoba!»
Itz ori, soilki, zaarrak dit ondu,
ardoa oi-dun bezela.

Biraka asi zan, dei ta dei:
aita dei, ta ama; aurtzaroko
lurrak irentsi-lagunak ...
Zaarrez birrumetu danez-gero,
menbeko darabil leenak.

Errukarri! Lausorik du
gizargia begietan ...
Non-nai aldiaren sitsa!
Zu'ka, zoroki, mintza zitzaidan,
zaldun arrotza bainintzan.

Lztan dut. Bera, arrituta,
begi-begira dagokit.
Gero, geldiro: «Nor zaitut? ...»
Euskeraz ark niri galdegiña
gogoan besterik ez dut!

Nire begien suz sutu

naiez bereak, diotsat:
«Billoba nauzu, zaarrena ...
«Zure marrubi gorriak inoiz
«ostutzen oi-nituena ...»

Oroi ote? ... Begietan,
zalantza dut tximistarik
iragan zuelakoa.
Burua igurtzi zidan astiro,
esanaz: «Zu ...? Zu ...? Gaxoa!»

Ta asi zan biraka berriz,
il zaarrei oska, negarrez,
eriotzaren egarri ...
Bizitzaren ondar-aleak
larrainean eultzen ari!

IV - Orain

Ta, ara, bidean, baldarño,
muttiko bat guregana:
ark birbilloba, nik seme.
Ikus amonak, bertan gelditu,
ta aren eztizko irriparre!

Laztan du, pozak zoratzen:
«I aut, orain akust ongi!»
(diotsa) «I aut, bai, «olako»! ... »
Ta ... nere izenez igurtzi zuen
burutik oiñetaraño.

Leena zegoen orainaz
ele gozoka. Bitzuok
mintzo beraz ziarduten.
Ene asaben lokarri zaarra,
Yaunari zor, etzan eten!

V - Etorkizuna

Ordun eguzkiz yantzi zan
asaba zaarren baratza;
ordun, zuaitzak igaliz;

ordun baratza leeneratu zan
mugak berriro zabaliz.

Ta leen ikusi-gabeko
zuaitz berri bat zegoan
erdian, guzien buru ...
Aren gerizak erri-baratzak
ezin-ilkor egin ditu.

Nire Tabor-mendi: nire
baratz zaarraren antzalda!,
egi, mami, biur adi:
leenaren muiñak aldatu beza
baratz zaara baratz berri!

1931

IZOTZ-ONDOKO IGUZKI

Izotz-ondoko iguzki,
neguaren parre:
olerkariak noizpait
iri goratzarre.
Emeki dut itxaroz
piztu garai-larre:
udaberri-lamiak
larreon batzarre.

Beetik nator, ibarrak
izoztuta utziaz.
Mendia yaiez dago
urrezko yantziaz.
Aren parrea dadat
irrika biziak,
gozatua baitu gaur
ezti bereziaz.

Udalenak irria
oi-du zoro ozena;
udak, aragikoia;
udazkenak, bena;
negu-gau ozkarbien
izotz-ondorena
berriz, bakarra duzu:
denetan emeena!

Bai-baitator urrundik
Gabonetarako
seme zaara: bidean
elurpe du oro;
etxeko sutondoan
bixkortu ezkerro,
ikus aren ezpaiñen
parreantxa gozo!

Bai-baitatza eria
ogean: erio
atzapar itsusia
luzatzen ario:
berpizkunde-berria

maiteak yario:
itzik ezin ta irria
ain ezti dagio!

Sagasti soilla lotan,
abar makur naaspil;
zelaiek, orbelpen,
ametsetan Orril;
txori gaxoei aztu
gau latzaren urbil;
aizeñoa lillurak
otxanduta dabil.

Aranak mailka daude
gorantza yarriak;
guzien ondarrean
laiño urdin, begiak;
izotz-arnasa, agian,
baititu iguzkiak
zernai tauparazteko
men zoragarriak.

Ezker-alde Orexa,
eskui, Altzo-muño;
non-nai euskel-oiartzun
ortzi-mugaraiño ...
Dabesadan, ibarrak
laiñotan daudeño!
Dabesagun, lagunok:
geroak ereiño!

Aran ta muño gaiñez
Aralar aundia,
euskotarren zaindari
Mikel'en mendia:
koskak elur-dirdaiek
bil ta, dirudia
amets eder mamitu
ortzian geldia.

Yondone goiangeru
garaille goitarra,
gure arazo latza
duk bizi-bearra;

artarako, nagusi
dukan Yaun bakarria
ire bidez dotoigu,
damaigun indarra.

Izotzak estali zun
gure Euskalerria;
mintzo ozenak zabaldu
berbizkun-berria.
Itzal-zokondoetan
lore, izotz-bitxia;
baiña gaiñetaz ari
yauntzen eguzkia.

Izotz-ondo. Neguak
parre eme. Gizadi
larria gaillureruntz,
muñoak mailladi.
Gazte-sail kementsua
goraiño badadi,
izozpetik eguzkik
yare dik Euskadi!

1931

GURE MINTZO

Arana-Gori'ren
oroiz ta eskarrez.

Nerekin yaio nun abesmiña,
ta aurtandik min ori dut izan samiña ...
Kanta nai, nai alper: mintzoa
peitu, miñak bear-eztigai gozoa!

Uts bainun oskai guri berexa,
atsa yaurti arren ezin sor abesa;
amets-arteko oiu bailitzan,
otsaren-zakarrez izu-ikara nintzan.

Il-zaarki, bizi dugun gizona!
Egunoro berpiz lurpean dagona!
Bezat onets aren izena,
aberriz ta mintzoz gu yantziarena.

Aren argibidez ni yabetu
enegan bazala norbait atxilotu.
Ordun, yetxi nazu lezera;
nork gere muiñean dugun itzalera.

Oin kolokak zuur, begiak yoran,
zurubi biurrez poliki ninyoan.
Guri argi ematearren
itzaliarena, eskuan nenkarren ...

Orra noizpiat ere beeraiño el,
ta leotza arki dut ondoaren sabel;
ta, leotzean, il-iduri,
gizalaba eder odol-gabez zuri.

Ipui zaarak, atozte gogora!
Atozte erregingai begizkoak zora!
Bazterrean ikus nerea,
ene ta ene asaben oarrezak botea ...

Adatsa busti diot negarrez,
biotza berotu nerearen garrez,
ta ito-larria arin-bearrez
leio zekenera dut nerekin narrez.

Berriz-yaio-pozaz suma nuen ...
Gezal mugagabez bide-gindoyazen:
bizitza-itsaso otxan barean,
goiz-eguzkiaren txinpartez ernea!

Ezpainak dardar, lepo-zainak ler-
bearrean, muinki dut estu nere eder
besoetan, ta atsa yaurtiki:
ta ura bai, egin zan aoan abesti!

Aapaldiak elkarren ondoren
yalki ta, uso zuri antzean zetozen
itzuli, itxaso urdiña zear,
mokoan, edergai, basoaren abar.

Itzuli zetozen aapaldiak;
itzuli zetozen nere uso txuriak
Aberriarentzat damesgun
legor gizenetik, yai-ostoa lagun ...

Ene leozpetu yare-berri,
eusko orok zaitzagu miñen eztigarri,
ta besteren ogo-menbetik
yare-gagizu usu, geurea gaiturik!

